

Prof. Dr.
MUSTAFA ÖZBALCI
ARMAĞANI

Hazırlayanlar
Dr. Ahmet Cüneyt İssı • Dinçer Eşitgin

BİRLESİK

9 789944 722292

HER YÖNÜYLE YAHYA KEMAL'İN ŞİİRİ

Yrd. Doç. Dr. Selçuk Çıkla

*"Kendinizi bulmak ve tanımak mı
istiyorsunuz? Yahya Kemal'in
şairlerini dikkatle okuyunuz."*

Cahit Tanyol

Yahya Kemal'in Arayışı

Şiir, bir arayışlar türüdür. Şair, hep daha iyi, daha başarılı, daha orijinal, daha sanatkârane olmak için çaba harcar. O yüzden, edebî türler içinde kendinden önce gelenleri aşma, onlardan daha üstün eserler verme üzerine kurulu rekabet kendini en çok şiirde gösterir.

Şairin zihin ve hayalinde sürekli hareket halinde bulunan daha sanatkârane olmak çabası kendini bazı şairlerde karşı konulmaz bir hırs halinde hissettirir. Bu hırs, bu tatminsizlik Yahya Kemal (1884-1958)'de *"biricik"* olma endişesiyle birleşir. Bu endişe kendinden başka hiçbir şairi beğenmemeye en üst düzeye çıkar ve böylece bu tür bir arayış çabası gelmiş geçmiş bütün şiir geleneklerini hem bir nevi dışlamayı hem de onları aşmayı, yepyeni bir yol açma arayışını zorunlu kılar.

Yahya Kemal'in sanat hayatı etraflı bir şekilde araştırıldığında onun saf şiiri arayış çabasını hiçbir zaman terk etmediği görülür. Yahya Kemal'in başarısı -belki de- her zaman sadece şiiri, saf şiiri düşünmesi ve aramasından ileri geliyordu. Onun şu cümlesi bunun açık bir göstergesidir: *"1903'te Messagerie Maritime Kumpanyası'nın Memphis vapuru ile İstanbul'dan Avrupa'ya firâr ettiğim zaman hâlin perişanlığı, istikbâlin karanlığına rağmen kafam şiirle dolu idi."* (Beyatlı, 1977, 26)

Prof. Dr. Mustafa Özbalcı Armağanı

Onun bu arayışı sırasında bulduğu çok değerli sonuçlar vardır. Bu sonuçlar arayışının özelliklerini bize açıkça gösterir: Aradığı şiir özden kopmayan, kendi içinde kendini yenileyen, kendi gök kubbemizden çıkmayan ve onu terennüm eden bir şiiirdir. "Kar Musikileri" şiirinde geçen "*Duydumsa da zevk almadım İslâv kederinden.*" (Beyatlı, 2002, 33) mısraı yabancı bir kültür ortamında kaldığı yıllarda yabanın yabanlığını unutmayışının en önemli işaretidir. Diğer taraftan, arayış yıllarında kurmaya çalıştığı şiir, toplumu şiirden ve şairden soğutan, "*taklitçiliğe, sığlığa düşen, yenilik sevdası uğruna halktan, kollektivite'den kopan*" (Özbalcı, 1991, 27) bir şiir de olmamıştır.

Kendi Gök Kubbemiz, 1961'de yayınlanan ilk şiir kitabının adıdır. Bu ad, kitabın ilk şiiri olan "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"nda geçiyor. "Kendi Gök Kubbemiz" ifadesi Yahya Kemal'in arayışında ulaştığı en önemli neticelerden birini işaret ediyor. Bunu "*kendimiz olmak, kendimiz kalmak fikri*" şeklinde açıklayabiliriz. Onun şiiri "kendimizi" soluyan bir şiirdir. Bizi biz yapan tarih, kültür, dil, gelenek, iman ve sanattır "Kendi Gök Kubbemiz".

Yahya Kemal, Türk edebiyatında kendisinden önceki çeşitli edebî yöneliş ve toplulukların yaptığını yapmayarak büyük şair olabilmiştir. Geleneği yıkmadan, saldırmadan, onu yeni bir nefha ile işleyerek yapmıştır bunu. Aruzdan ve eski edebiyattan vazgeçmeyişi üzerine Ziya Gökalp'in "*Harabîsin, harabâtî değilsin / Kökün mâzidedir, âtî değilsin!*" şeklindeki tenkidine verdiği şu cevabî mısraları öz suyunu geleekten alan bir anlayış ve arayışa sahip olduğunu göstermektedir: "*Ne harabî, ne harabâtîyim / Kökü mâzide olan âtîyim!*"

Şairler, âhenk ve mana güzelliğini temin eden kelimeleri terkip-te usta olan, sehl-i mümtenîyi, tabîî ve külfetsiz söyleyişi yakalayan söz sanatkârlarıdır. "*Melâli anlamayan nesle aşına değiliz*" diyen Ahmet Haşim gibi, Yahya Kemal de ıstırapları, sevinçleri, emelleri, hasretleri olmayanların şair olamayacaklarını ifade eder (Özbalcı, 2000, 95). O halde sormak lazımdır, Yahya Kemal'in melâli, arzuları, hasretini çektiği şeyler nelerdir? Bunlar onu nasıl bir arayışa sevk etmiştir?

Yahya Kemal, hatıralarından öğrendiğimize göre, Paris'te kaldığı süre içinde boş durmamış, sancılı arayışına burada da devam etmiştir. Orada Fransız şarkiyatçılarını yetiştiren ve onlara şark dillerini öğreten Ecole Des Languages Orientales'te (Şark Dilleri Mektebi) Arapça ve Farsçasını ilerletmeye çalışmış, Divan şiirini okuyup anlamamanın yollarını ihtirasla araştırmıştır. Böylece Türk şiirini ve onun klâsiklerini öğrenme fırsatını Fransa yıllarında yakalamış, eski şiir tarzında mısralar söylemeye de yine bu yıllarda başlamıştır (Beyatlı, 1986, 103).

Onun arayışı hep terkip yapma ve farkına varışlarla geçmiştir. Söz gelişi Yahya Kemal'in Fransa'dayken farkına vardığı iki önemli husus vardır. Bunlardan biri Batı kültür ve edebiyatının beslendiği kaynakların Yunan ve Lâtin klâsikleri olduğunu görmesi, ikincisi ise *Fetes Galantes* okumalarının etkisiyle edebiyatın büyük oranda mazi zemini üzerine kurulu olduğunu anlamasıdır. Bu iki husus onu maziye öğrenmeye ve onu terennüm etmeye sevk etmiştir. Yalnız Yahya Kemal, Yunan-Lâtin etkisi ile Verlaine'in *Fetes Galantes*'inin tesirinden çabucak sıyrılarak kendi şiirinin temellerini atmanın, oluşturmaya çalıştığı terkinin yollarını aramıştır.

Paris'in bohem hayatına, moda hayatına, çeşit çeşit akımlarla kaynaşan sanat hayatına rağmen o, klâsik edebiyatımıza yönelme kararı almıştır. Paris'in cazip hayatına rağmen şairin bizim değerlerimize, klâsik devirlere, klâsik edebiyata, maziye ve milliyetçiliğe yönelmesi o ortamda gördüklerini, duyduklarını, okuduklarını sentezleyip ruhunun ve aklının bunlardan memnun olmayışıyla, aslına yabancılaşmamışlığıyla, ruh ve akıl olarak kökünden, özünden uzaklaşmamış olmasıyla açıklanabilir.

O, sanatının akacağı vadiyi ararken değeri eskimeyecek, tadına doyulmayacak, modası geçmeyecek bir şiirin peşindedir. Hem Türkiye hem de Paris'te bir süre ses getiren, ondan sonra sönen akımlar ve anlayışlara şahit olması onu klâsik edebiyat üzerinden klâsik bir sese ve klâsik bir söyleyişe ulaşabileceği fikrine götürmüştür. Tanpınar, Yahya Kemal'in bu arayışları neticesinde ulaştığı sonucu dikkate alarak "*Filhakika o kaçış kapıları arayan değil, eve dönen adamdır.*" (Tanpınar, 1982, 52) der.¹ Kısacası Yahya Kemal, hayatı boyunca saf şiiri, gerçek şiiri bulmaya çalışmıştır.

Yahya Kemal'in Arayışında Fransa Yıllarının Önemi

Sermet Sami Uysal, Yahya Kemal şiirinin dönemlerini dörde ayırır:

"1) *Şiire Ön Hazırlık Dönemi: 1897-1905.*

2) *Paris'te "Hâlis Şiiri" Arayış ve Fransız Şairlerinin Şiirlerinden Etkileniş Dönemi: 1905-1912.*

3) *Kendi Şiirini Geliştirme ve Derinleştirme Dönemi: 1912-1948.*

4) *Kendi Kendini Yenilemiş Dönemi: 1948-1958"* (Uysal, 1998, 311)

Yahya Kemal'in 1897-1905 yılları arasında daha çok Muallim Naci, Recaizade Ekrem, Tevfik Fikret ve Cenab Şehabettin'den etkilendiği biliniyor. O sebeple bu ilk dönem şiirlerinde aruzun, Arapça-Farsça kelimelerin ve tamlamaların, âli üslûbun ağırlığı görülür. Bu yılları "*taklit dönemi*" olarak düşünmek mümkündür. Yahya Kemal'in bu dö-

128 *Prof. Dr. Mustafa Özbalcı Armağanı*

nemde yazıp yayınladığı 13 şiiri vardır ve bunlar 1902-1903 yıllarında *Malumat* ve *İrtika* mecmualarında çıkmıştır (Argunşah, 1984, 228-234; Cunbur, 1994, 89-210).

Paris'te geçirdiği 1903-1912 yılları ise gerçek şiiri, hâlis şiiri arayış çabalarıyla geçmiştir. O "*Fransa'da tam bir çalışma ve arayış içerisindedir. İşte Yahya Kemal'i, Yahya Kemal yapan ve sonunda sağlıklı bir yola ulaşmasını sağlayan bu arayışlarıdır.*" (Yetiş, 1998, 107)

"*Şairin Paris'te geliştirdiği fikirler ve estetik duygusu, onun şiirinin zeminini teşkil edecektir.*" (Kavaz, 1996, 388) Nitekim daha en başta Paris yılları, ona taklitle bir yere varılamayacağını göstermiştir. Bu farkındalık şairi 1905-1912 yılları arasında bitmez tükenmez bir arayışa götürmüştür. Bu yıllarda ve sonrasında artık kelimeler ve mısralar üzerinde günlerce, haftalarca, aylarca ve hatta bazen yıllarca durarak yazacaktır şiirlerini.

Yahya Kemal, 1903 Temmuz'u sonunda gittiği Fransa'nın Meaux kentinde ilk yıl yatılı bir okul olan "Collage de Meaux"da Fransızca öğrenir. Ardından, Paris'in dünyanın dört bir tarafından gelmiş olan öğrencilerinin kaldığı Quartier Latin (Latin Mahallesi)'nde 1912'ye kadar hayatını büyük oranda Fransız şairlerini okuyarak, yaşayan Fransız şairlerinin uğradığı kahvehanelerde onlarla birlikte vakit geçirerek, oradaki her türlü sanat ortamlarında bulunmaya çalışarak, aradığı şiiri bulmak için sürekli çabalayarak geçirir.

Eserlerinde 1250 civarında yerli, 710 civarında da yabancı şahsın adının tespit edildiği (Özbalcı, 2001, 113) göz önüne alınırsa Yahya Kemal'in ne kadar zengin ve geniş bir okuma ve etkile(n)me sahasına sahip olduğu görülür. Nitekim özellikle Paris'te bulunduğu dokuz yıl boyunca Yahya Kemal'in tanıdığı, okuduğu ve etkilendiği batılı şair ve düşünürler onun aradığını bulmasında çok fazla etkili olmuşlardır. Bu şair ve düşünürler Mallarme, Paul Verlaine, Paul Valery, Charles Baudelaire, Albert Sorel, Michelet, Fustel de Coulanges, Camille Julian, Maurice Barres, Gerard de Nerval, Victor Hugo, Leconte de Lisle, Rimbaud, Jose Maria de Heredia, Jean Moreas, Henry de Regnier, Comtesse de Noailles, Malharbe, Maeterlinck, Comte de Mun, Theophile Gautier, De Banville, Lamartine, Oscar Wilde, Andre Gide, Rodin ve Lenin gibi isimlerdir.

Paris'e gitmeden önce Halit Ziya, Tevfik Fikret, Abdülhak Hamit ve Cenap Şahabettin gibi yazar ve şairleri okuyup tanıyan Yahya Kemal, 1903'ten itibaren, Fransızca'yı öğrenmesiyle birlikte, giderek Gerard de Nerval, Baudelaire, Victor Hugo, Leconte de Lisle, Mallarme, Rimbaud,

Verlaine, Jose Maria de Heredia ve Jean Moreas gibi şairlerin şiir dünyaları içine girer (Özbalcı, 1996, 216-217). Bu temas neticesinde 1905'te kaleme aldığı ilk manzumesinde Nev-Yunânî bir yönelim görülür. Onun bu yönelimi Paris yıllarında yavaş yavaş şekillenmiş, yurda döndükten sonra da hayata geçirilmeye çalışılmış, ancak birçok unsurun tesiriyle kısa zamanda terk edilmiştir (Tural, 1983, 111-122; Toker, 1982, 135-163).

Yahya Kemal'in, sanatını, kültürümüze yabancı tek yönelimi olan bu Nev-Yunânî şiir dışında bütünüyle Türk kültür, tarih, dil, din, musiki ve mimarisinin terennümüne hasrettiği görülür. Onun kendi gök kubbemiz'e yönelişinde birçok batılı şairin, özellikle Fransız şairlerinin etkisi vardır. Şair, kendisinden önceki birçok Türk şairinin yaptığının aksine sadece Fransız şairlerinden etkilenmekle kalmamış, bu etkilerin özlerini almış, onları sentezlemiş ve yepyeni, yabancılaşmamış, bizi terennüm eden bir şiir yapısı kurabilmiştir. Yani onun şiiri asla taklitçi bir yapı arz etmez. Aşağıda taklitçilikten uzak duran Yahya Kemal'in okuduğu şairlerden ve düşünürlerden hangi özleri aldığı belirtilmiştir.

Yahya Kemal bir taraftan Mallarme, Valery, Verlaine, Baudelaire, Heredia gibi Fransız şiirinin en önemli isimlerini tanır ve okurken, bir taraftan da onun tarih, millet, kültür konularında millî bir benliğe sahip olmasında önemli yerleri olan Albert Sorel, Michelet, Fustel de Coulanges, Camille Julien gibi tarihçileri, Maurice Barres, Comte de Mun gibi milliyetçi bir görüşe sahip edebiyatçıları tanımış ve okumuştur (Özbalcı, 1996, 22). Bu konuda Yahya Kemal'i en çok etkileyen kişi, Fransızca'yı öğrendikten sonra okumaya başladığı, Albert Vandale ve Emile Bourgeois gibi tarihçilerin de hoca olarak çalıştıkları "Ecole Libre des Sciences Politique" (Siyasal Bilgiler Okulu)'nda derslerine girdiği tarihçi Albert Sorel olmuştur. Sorel'in derslerinde, tarih içinde Fransız milletinin nasıl oluştuğunu gören Yahya Kemal'de Türk milletinin oluşumunu öğrenme merakı uyanır. Bu amaçla Türk tarihini araştırmaya başlar. Araştırmaları sırasında Michelet'in bir kitabında rastladığı Camille Julian'ın "*Fransız toprağı, bin yılda Fransız milletini yarattı.*" cümlesi onu çok etkiler. Buradan hareketle Anadolu'nun 1071'den itibaren yurt edinilmesini göz önüne alarak bu tarihi Anadolu Türklerinin başlangıç tarihi olarak kabul eder (Uysal, 1998, 104-105). Şair, Paris'teki okuma ve araştırmalar sonucunda ulaştığı duygu ve düşüncelerini uzun bir zamana yayarak birçok şiirinde terennüm etmiştir.

Yahya Kemal'in maziye terennüm etme gayreti, eski şiire olan ilgisi ise Paul Verlaine'in *Fetes Galantes* adlı kitabındaki şiirlerden etki-

lenmeyle başlamıştır. Onu Verlaine'in *Fetes Galantes'ına* götüren şey, Mallarme'nin genç bir şair adayına *Fetes Galantes'i* okuması, hatta ezberlemesi gerektiği yolunda verdiği öğüt olmuştur. Bunun üzerine "*Verlaine'in 18. yüzyılın dilini kullanarak bir nevi özlem içinde maziye dönüşü Yahya Kemal'i de kendi mazisine dönmeye ve Divan şiirini okuyup anlamaya yöneltir. Eski Şiirin Rüzgâriyle (1962) işte bu metodun ürünüdür ve şekil, yapı, muhteva bakımından klâsik tarzda yazılmış şiirlerden oluşur. Bir bakıma Divan şiirini 20. yüzyıla taşır.*" (Kefeli, 2001, 263) Kısacası Paris'teyken Verlaine'in *Fetes Galantes'i* nasıl onu maziye sevk etmişse, Albert Sorel'in tarih dersleri de onu Türk'ün tarihine ve Türk milliyetçiliğine götürmüştür.

Yahya Kemal'in, 1903-1912 yılları arasında en çok etkilendiği sanatkârlardan bir diğeri de onu eski edebiyata yönelten Jean Moreas olmuştur. Moreas için şunları söylemiştir: "*Ben bir gün onu Paris'te kahvede gördüm. Şair Mallarme karşısında oturmuş, bir çocuk gibi onu dinliyordu. Ben şiirde ondan çok istifade ettim. Onun klâsiğe dönüşü bende büyük bir intibah uyandırmıştır. Onun şiirini dinledikçe ben bizim eski şiirimizi daha iyi anlardım.*" (Rado, 1958, 211)

Yahya Kemal, özellikle Paris'te bulunduğu ilk yıllarda (1903-1904) dönemin önemli anarşist hatiplerinin etkisiyle sosyalizme yaklaşmış, ancak bunlara karşı olan Comte de Mun ve Maurice Barres gibi milliyetçilerin düşüncelerinden etkilenerek sosyalizmin etkisinden çabucak sıyrılmış ve milliyetçi bir kimlik kazanmaya başlamıştır. Bu da onu yine eskiye, Türk tarih ve milliyetçiliğine götürmüştür.

Görüldüğü gibi Yahya Kemal'i eskiyi, eski şiiri, musiki ve mimarimizi, eski hayatımızı, tarihimizi araştırmaya ve terennüm etmeye yönelten Fransızlar Albert Sorel, Mallarme, Paul Verlaine, Jean Moreas, Comte de Mun ve Maurice Barres olmuştur. Bu kişiler onun arayışında önemli bir merhale teşkil etmiştir.

Yahya Kemal Şiirinin Temel Dinamikleri

Yahya Kemal, 19 yaşına yeni girdiği bir tarihte, 1903 Temmuz'unda Paris'e gitmiştir. Bu yaş henüz sanatının şekillenmediği bir yaştır. Onun, 1903-1912 arasında Paris'te kalıp orada birçok şiir geleneği ve şairin kuvvetli etkisi altında kaldığı halde yurda döndükten sonra "*kendi gök kubbemiz*"e yönelmesi, sanatının en önemli merhalelerinden birini teşkil eder.

Yahya Kemal mükemmellik peşindedir. Mükemmelliğe, dilin ve

tabî ki şiirin malzemesi olan kelime seçiminde gösterdiği titizlikle ulaşılabileceğinin farkına varmıştır. Şiiri mükemmelliğe götürecek ikinci önemli unsur ise vezin, kafiye ve seçilecek kelimelerin ortaklaşa oluşturacağı ses (âhenk)tir (Enginün, 1994, 53-54). O, Paris'teki okumalarında Mallerme'nin "*Şiir sözcüklerle yazılır, düşüncelerle değil.*" sözü ile Malharbe'in "*En iyi Fransızca'yı Louvre Sarayı'nın kapıcısı konuşur.*" cümlesinden hareketle "*orta tabakanın konuşmasının şiir diline yansıtılması*" gerektiği görüşüne ulaşmıştır. Şiirlerinde sadeleşmeye, durulaşmaya doğru bir meylin görülüşü de aradığı dili bulduğunun işaretidir. Onun arayıp bulduğu dil "*Bu dil, ağzımda anamın sütüdür.*" dediği İstanbul Türkçesi'dir.

Şairin malzemesi dildir, kelimelerdir. Gerçek şair, duygular kadar, musiki kadar, kelimeleri de titizlikle seçer ve işler. Sehl-i mümteni de sa'b-ı mümteni de ancak kelime seçimiyle başarılıdır. Yahya Kemal'in şiirinin bu yöndeki başarısı da zaten onun bir mısraı yazarken ince ele-yip sık dokumasından kaynaklanıyor. Hatta onun bazı kelimeler ve mısralar üzerinde aylarca, yıllarca düşündüğü bilinmektedir.

Yahya Kemal'in biri heceyle dördü de serbest ölçüyle yazılan beş şiiri dışındaki bütün şiirleri aruzla yazılmıştır (Mazıoğlu, 1994, 71). Onun aruzu tercihi çok bilinçli bir tercihtir. Eski dille ve aruzla yazmasını bahane ederek onu Atatürk'ün gözünden düşürmek isteyenlerin çabaları neticesinde Atatürk'ün bir sofrada bu konular açılınca Yahya Kemal'e: "*Şair, güzel, çok güzel şiirler yazıyorsun. Ama niçin aruzla yazıyor, kendi millî veznimizle, hece vezniyle yazmıyorsun?*" diye sorduğunda Yahya Kemal'in verdiği cevap bu bilinçli tercihin göstergesi niteliğindedir:

"Paşam! Aruz neden bizim veznimiz olmuyor? Türk dilinin bildiğimiz en eski eseri Kutadgu bilik² aruzla olduğuna göre biz bu vezni bin yıldır kullanmışız demektir. Bu niçin bizim olmasın?" Atatürk bu gerçeği yanında bulunan Dil Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen'e sorup doğrulatinca "*Yaz öyleyse şair, dilediğin gibi yaz!*" demiştir (Bayramoğlu, 1994, 22).

Yahya Kemal'in şiirinin iki kanadının biri şiiriyet, diğeri de manadır. O, zorlama bir şekilde şiirinde ses ve mana sanatları yapmak için özel çaba harcamamıştır. Onun çabası anlam yüklü bir şiiriyet için olmuştur. Şiiriyeti de daha çok musiki ile temin etmeye çalışmıştır. Şiirlerinde musikiye büyük değer atfetmesinde Paul Verlaine'nin "*Musiki, her şeyden önce musiki*" sözünün tesiri büyüktür. Yahya Kemal'in şiirlerindeki musiki iki yönüyle ele alınmalıdır: a) Şiirlerindeki musiki, b)

Şiirlerine konu edindiği musiki.

Yahya Kemal'in şiirinin fikrî muhtevasını oluşturan belli başlı kavramlar vardır. Şair, şiirlerinde dikkatini hep bu kavramlar üzerine yoğunlaştırmıştır. Bunlar Selçuklu ve Osmanlı tarihi, Türk milleti ve milliyetçilik, İslâm dini ve dinî hayatın tezahürleri, İstanbul ve semtleri, Türk musikisi kavramlarıdır. Onun hangi şiirini okusanız mutlaka bu kavramlardan birine veya birkaçına vurgu yapıldığını görürsünüz.

Yahya Kemal, Türklerin Anadolu'ya Orta Asya'dan geldikleri gerçeğini göz ardı etmemekle birlikte, Türk tarihinin daha çok 1071 Malazgirt Zaferi ile başladığına inanır. Selçuklu ve Osmanlı Türk-İslâm medeniyeti Türk tarihinin her bakımdan olgun ve zengin birikimiyle tarih sahnesinden çekilmiştir. Ancak, şiir bu birikimi telaffuz ederek yaşatabilir Yahya Kemal'e göre. O sebeple şair, birçok şiirinde şehamet ve zarafet dolu Türk tarihinin çeşitli sahnelerini canlandırmıştır.

Yahya Kemal, 1912'de Paris'ten döndükten sonra *Yeni Mecmua*'nın 18 Mart 1915 tarihli Çanakkale Özel Sayısı'nda yayınlanan "Tahmis-i Manzume-i Hümayun" başlıklı şiiri dışında yine *Yeni Mecmua*'da çıkan 7 Mart 1918 tarihli "Bir Sâkî" başlıklı şiirine kadar şiirlerini yayınlamaz. 1912 ile 1918 arasında onun az sayıdaki şiiri, hatta daha tamamlamadığı bazı şiirlerinin birkaç mısraı dilden dile dolaşmaya başlar. Belki de dünya edebiyatında şiirleri okuyucu önüne çıkmadan bu kadar ünlenmiş bir başka şair yoktur. Sermet Sami Uysal, bu konuda şu cümleleri sarf etmiştir: "*Yahya Kemal İstanbul'a dönünce; daha şiirleri yayınlanmadan, dilden dile dolaşan dizeleri ile birdenbire büyük üne kavuşur!... Böylece de Türk ve dünya edebiyatında, ilk kez şiirleri yayınlanmadan üne kavuşan şair olur.*" (Uysal, 2004, 32)

Şiirleri dergilerde görülen her şair hayattayken onları kitaplaştırmaya can atar. Oysa, Yahya Kemal'in nesirleri gibi şiirleri de ancak vefatından sonra kitap olarak yayınlanmıştır. Bunu nasıl izah etmek gerekir? İmkansızlık mı? Yahya Kemal isteseydi rahatlıkla onun şiirlerini basacak çok sayıda yayınevi sıraya girerdi o zamanlar. Öyleyse? Öyleyse bunu böyle bir işe şairin tenezzül etmeyişi ile açıklamak gerekecektir. Niçin tenezzül etmemiş olabilir acaba? Onun, şiirlerini bir kitapta toplamayışının ardında; şiirlerinin dergilerde kalmasından hoşlanmaması, yaprak yaprak elden ele ve insanların ezberinde dolaşmasının verdiği haz, yayınlanmayan ve ağızdan ağıza dolaşan şiirlerinin zor bulunuyor olmasından kaynaklanan gizem, şiirin safiyetinin bozulmasından korkma, yani şiirinin nâdânların eline geçmesi ihtimalinin verdiği tedirginlik, az ve zor üretilen özgün şiirinin insanlar tarafından çabuk

ulaşılıp takdir edilemeyeceği düşüncesi, şiirlerinden bazılarının mükemmel hâlini almasını bekleyiş gibi birçok sebep olabilir.

Yahya Kemal'in yaşarken ve öldükten sonra giderek artan şöhreti, bundan sonra da azalmadan devam edecektir. Çünkü o, bu kadar tesir alanına rağmen Paris'ten bir edebî ekolün temsilcisi olarak değil, kendisi sentez yapabilmeyi başarmış bir sanatkâr olarak dönmüştür.

Sonuç

Almanlar kendi kültür, tarih ve edebiyat dünyalarının önemli bir değeri olan Goethe için dünyanın her tarafında Goethe Enstitüsü kuruyorlar. "*Her yıl Alman üniversitelerinde Goethe'nin bir eserine, bir vasfına veya işlediği bir figüre dair diploma tezleri, doktora çalışmaları*" yapılıyor. "*Yetişen nesiller Goethe'den yeterince nasiplensinler diye eli kalem tutanlar şimdiye kadar yirmi iki bin küsur kitap yazmışlar. Her yıl bunlara yenileri ilave edilmektedir.*" (Niyazi, 2003) Bu şaşırtıcı bilgiden sonra sormak lazımdır: Biz kendi kültür, tarih ve edebiyat dünyamızın değerleri için neler yapıyoruz? Yahya Kemal, Türk kültür ve tarih şuuru ile Türk ruhuna, Türk'ün millî ve manevî değerlerine yaptığı vurguyla yaşatılması gereken en önemli sanatçılarımızdan biridir. Buna rağmen, Yahya Kemal hakkında yapılan çalışmalar çok yetersizdir. Bugüne kadar yapılan çalışmaları sıralayalım:

1) Sadece İstanbul'da bulunan bir Yahya Kemal Enstitüsü ve şairi sevenlerin nerede olduğunu bilmedikleri bir Yahya Kemal Müzesi açılmıştır.

2) Arada bir şairle ilgili yayınlar yapan Yahya Kemal'i Sevenler Derneği kurulmuştur.

3) İlk sayısı 1959'da çıkarıldıktan sonra 2, 3 ve 4. sayıları ancak 1968, 1988 ve 2001 yıllarında çıkarılabilen *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası* çalışması vardır.

4) Şair hakkında yazılmış kitapların sayısı 120'ye ancak ulaşmıştır.

5) Çeşitli dergi ve gazetelerde bugüne kadar hakkında yazılmış yazıların kitap yapılması halinde belki de bu yazılar toplam 100 kitaplık bir yekûnu ancak bulacaktır.

6) Hakkında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin toplam sayısı -tespitlerimize göre- 20'den fazla değildir.

7) Dergilerin şair hakkında hazırladıkları özel sayılar 5'i bile bulmamaktadır.

Her milletin edebiyatında çoğu şairin sadece birkaç şiiri çok başarılı bulunurken, birkaç şairin de çoğu şiiri dillerde dolaşmakta, çokça okunmakta, ezberlenmektedir. İşte Yahya Kemal edebiyatımızın böyle az bulunur şairlerinden biridir.

Yahya Kemal, Paris'in hür havası içinde zaman zaman sosyalizme, komünizme hatta anarşizme yaklaşmışsa bile yine bu tesir alanlarından sıyrılıp kendi kültürel değerlerine bağlı kalmayı başarmıştır. Yahya Kemal'in, 1903-1912 yılları arasında Paris'in bütün yaşayan şair ve düşünürlerinden derin tesirler aldığı halde yabancılaşmaması takdire şayandır. Bu, şairin karşılaştığı her türlü düşünce, akım ve ideolojinin posasını atıp özünü yakalayabilmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu açıdan Yahya Kemal, Türk insanı için büyük bir örnek teşkil etmektedir. O, Türk batılılaşması sürecinde binlerce aydının, batının özünü değil de posasını almasının aksine, batının posasını atıp özünü alabilmiştir. Bu özler onu daima olgunlaştırmış, millî ve manevî değerlerine daha çok yaklaştırmıştır.

¹ Gençlik çağında evden kaçan bu adamın eve dönüş hikâyesini *Yahya Kemal: Eve Dönen Adam* (Ayvazoğlu, 1996) adlı kitapta bulmak mümkündür.

² Metnin imlasına sadık kalınmıştır.

KAYNAKÇA

ARGUNŞAH, Mustafa (1984). "Yahya Kemal'in Şiirlerinin Bibliyografyası", **Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, ss. 228-234.

AYVAZOĞLU, Beşir (1996). **Yahya Kemal: Eve Dönen Adam**, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

BAYRAMOĞLU, Fuat (1994). "Mustafa Kemal Atatürk ve Yahya Kemal Beyatlı", **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, ss. 5-50.

BEYATLI, Yahya Kemal (1977). **Mektuplar Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.

BEYATLI, Yahya Kemal (1986). **Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hatıralarım**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.

BEYATLI, Yahya Kemal (2002). **Kendi Gök Kubbemiz**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

CUNBUR, Müjgân (1994). "Yahya Kemal Bibliyografyası", **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, ss. 89-210.

ENGİNÜN, İnci (1994). "Şiirimizin Klâsik Şairi: Yahya Kemal Beyatlı", **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, ss. 51-55.

KAVAZ, İbrahim (1996). "Yahya Kemal Beyatlı'nın Şiiri ve 'Süleymâniye'de Bayram Sabahı' Üzerine Bir Tahlil Denemesi", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Der-**

gisi, C. 8, S. 2, ss. 385-401.

KEFELİ, Emel (2001). "Yahya Kemal ve *Fetes Galantes*", **Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası**, S. IV, ss. 261-268.

MAZIOĞLU, Hasibe (1994). "Yahya Kemal'de Eski Şiirin Rüzgârları", **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, ss. 71-88.

NİYAZI, Mehmet, "Şair ve Şiir", **Zaman Gazetesi**, 26.05.2003.

ÖZBALCI, Mustafa (1991). "Şiiri Seviyor muyuz?", **Yılların İçinden (Sanat ve Edebiyat Yazıları)**, Sönmez Matbaası, Samsun, ss. 26-28.

ÖZBALCI, Mustafa (1996). **Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası**, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÖZBALCI, Mustafa (2000). "Şiire ve Şâire Dair Bazı Notlar", **Kültür Köprüsü**, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 85-105.

ÖZBALCI, Mustafa (2001). "Yahya Kemal'in Şiirlerinde Fikrî Muhteva", **Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası**, S. IV, ss. 113-126.

RADO, Şevket (1958). "Yahya Kemal-Sanat Anlayışı ve Şiir Hakkında Kendi Ağzından Derlenmiş Notlar", **Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal**, (Hzr. Hilmi Yücebaş), Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, İstanbul, ss. 207-212.

TANPINAR, Ahmet Hamdi (1982). **Yahya Kemal**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

TANYOL, Cahit (1985). **Türk Edebiyatında Yahya Kemal**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

TOKER, Şevket (1982). "Edebiyatımızda Nev-Yunânîlik Akımı", **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Araştırmaları Dergisi**, S. I, ss. 135-163.

TURAL, Sadık (1983). "Yahya Kemal'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Edebî Topluluk: Nâyîler", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, ss. 111-122.

ÜYSAL, Sermet Sami (1998). **Şiire Adanmış Bir Yaşam: Yahya Kemal Beyatlı**, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği Yayınları, İstanbul.

ÜYSAL, Sermet Sami (2004). **Her Yönüyle Yahya Kemal 1**, Toroslu Kitaplığı, İstanbul.

YETİŞ, Kâzım (1998). **Yahya Kemal I-Hayatı**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.